

TIBBİ YAZIM KURALLARI

Hüseyin EKİNCİ¹, Nejdet BİLDİK², Ayhan ÇEVİK¹, Mustafa GÜLMEN³

Belirli bir alanda ayrıntılı bilgi sahibi olan bir kişinin en önemli görevlerinden biri, yapacağı araştırmalar ile uzmanlık dalını daha da ileriye götürmektir. Öncelikle konu ile ilgili olanlara; yapılan araştırmalar ile kendi mesleğine olan katkıların aktarılması da bu çalışmalara kimlik kazandıracaktır.

Burada önemli olan; yapılan çalışmaların yayın kurulunun istediği yazım kuralları ve teknik şartlara uygun olarak ve belirli bir düzen içinde kaleme alınmasıdır. Hazırlanan metinlerin aynı millete mensup olanlar kadar farklı ülkelerin bilim adamları tarafından da anlaşılabilir olması önemlidir. Bu nedenle araştırmaların uluslararası belirlenmiş olan ortak koşullara uygun olarak kaleme alınmış olması istenir. Bilimsel araştırma ancak yayınlandığında amacına ulaşır. Yapılan araştırmaların geniş kitlelere iletilmesi, şüphesiz bilimsel gelişmeler için önemli bir koşuldur. Bilimsel makaleler, bilimsel prensiplere ve etik kurallara uygun olarak yapılan ve bilimsel formlarda yazılarak basılan çalışmalardır.

Bizim amacımız özellikle genç meslektaşlarımıza, araştırmalarının uygun olması gereken yazım kuralları hakkında bilgi vererek çalışmalarında yol gösterici olmaktır.

TIBBİ MAKALE TANIMI

Bir tıbbi bilimsel çalışma öngörülen bir hipotez çerçevesinde yeterli gözlem ve deneye dayanılarak sonuca ulaştırılıp, yazı haline getirilip yayınlanırsa tıbbi makale olarak adlandırılır.

Tıbbi Makale Çeşitleri :

1. Tıbbi araştırma makalesi (Klinik ve deneysel çalışmalar)
2. Gözlem raporları (Vaka takdimi)
3. Derleme - tarama makalesi
4. Ön rapor
5. Editöre mektup, eleştiri, çeviri, özet vd.

Bir tıbbi makalede vazgeçilmez koşul, orijinallik-özgünlüktür.

Bir tıbbi makaleye temel oluşturan tıbbi çalışmalar şunlardır:

1- Gözlemsel :

Tanımlayıcı: Belli bir grupta ilginç bulguların tanımlandığı, hastalıkların tanı ve tedavisini değerlendiren çalışmalardır. Vaka sunumları sendrom tanımlamaları tedavi protokolleri çalışmaları ve vaka serileri gibi.

Kesitsel: Belli bir dönemde, belli verileri inceleyen

çalışmalardır.

Prospektif: İleriye dönük olarak planlanan çalışmalar. Retrospektif: Geriye dönük olup daha önceden yapılmış kayıtların değerlendirilmesi veya etkin olabileceği düşünülen faktörlerin önceki bulgularla değerlendirilmesi ile ortaya çıkan çalışmalardır. (vaka kontrol çalışmaları)

2- Deneysel: Klinik veya laboratuvar kaynaklı insan veya hayvanların denek olarak kullanıldığı çalışmalardır.

a) Açık - kontrolsüz: Araştırmacı ile deneğin yapılan işlem hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Deneğe uygulanan işlemin başka bir grupla karşılaştırılmadığını ifade eder.

b) Kontrollü: Deneğe uygulanan işlemin, başka bir işlem uygulanan veya hiçbir işlem uygulanmayan diğer grup deneklerle karşılaşması anlamına gelir. Randomize: Deney ve kontrol gruplarının rast gele seçildiği çalışmalardır.

Maskeli (Kör): Yansızlığı sağlamada etkin olan çalışmalardır. Araştırmacının yapılan çalışmayı bildiği deneğin bilmediği; tek kör veya hem araştırmacının hem de deneğin yapılan çalışmayı bilmediği; çift kör şeklinde olabilir.

Çapraz çalışma: Akut olaylar ve homojen gruplarda uygulanan farklı işlemlerin gruplar değiştirilerek tekrarlanması ile yapılır.

Kohort çalışma: Ortak bir özellik veya özellikleri olan ve belirli bir dönemde izlenen, insanlarda yapılan çalışmalardır¹.

MAKALE YAZIMINDA GENEL KURALLAR

Makalenin esas amacı, yapılan araştırma ve sonuçları ilgili okuyucuya aktarmaktır. Bunun etkili olabilmesi için temel kurallar; yazının belli bir plan ve düzen içinde, anlaşılabilir olması, tutarlı, açık ve etkili olması gerekir. Anlatım kısa ve öz olmalıdır. Makale edebi bir eser değildir. Öncelikle anlaşılabilir yalın bir anlatım tercih edilmelidir. Kelime ekonomisi yapılarak verilecek olan bilgi tam ve eksiksiz verilmelidir. Yazı dil bilgisi kurallarına uygun olmalıdır. Noktalama ve işaretler doğru ve yerinde olmalı, devrik cümleler yerine düz cümleler kullanılmalıdır. Araştırma, raporu bitmiş bir makale ürünüdür. O nedenle geçmiş zamanlı cümleler kullanılır. Materyal-metod, bulgular ve özet bölümleri geçmiş zaman, giriş-genel bilgiler ve tartışma bölümleri geniş zaman, önerilerin bazı yerleri şimdiki zamanlı cümlelerle oluşturulmalıdır. Olay ve olgular kişiselleştirilmemeli genel anlatımlar kullanılmalıdır. Kısaltmalardan kaçınılmalı, standart kısaltmalar tercih edilmelidir. Tüm metinde fazlaca tekrarlanan

kelimenin ilk geçtiği yerde parantez içine açık şekli yazılarak kullanılmalıdır. Yabancı terim ve kelimelerin yerleşik bir türkçe karşılığı yoksa, orijinal kelime kullanılmalı araştırmacı kendine özgü bir karşılık kullanmamalıdır. Düz yazı içinde tek rakamlı (10'dan küçük) sayılar rakam ile değil yazı ile (iki, üç vb) ifade edilmeli, cümle ve paragraflara rakam yada sayı ile başlanmamalıdır. Yüzde ile ifade edilen 10'dan küçük rakamlar içinde aynı kural geçerlidir. Anlaşılabilirliği arttırmak için çizelge, grafik, fotoğraf gibi görsel gereçler kullanılacaksa, bunlar yazının akıcılığını bozmayacak şekilde yerleştirilmeli, okuyucunun dikkatini dağıtmamalıdır. Bu tür görsel araçlar okuyucunun ihtiyaç duyduğu yere, görsel araca ilk atıf yapılan yere yerleştirilmelidir. Rapor veya makale bir bütünlük ve uyum içermeli, örneklemeler, kaynak göstermeler hep aynı biçimde olmalıdır. Sayfa numaraları sağ alt yada sağ üst köşeye yerleştirilmelidir. Alt bölüm ve kısımlar hariç olmak üzere, her bölüm yeni bir sayfayla başlamalıdır. Bu daha çok kitaplar için geçerli bir kuraldır. Her araştırma mutlaka yayınlanmalıdır. Çünkü yayın, araştırmacının meslektaşlarına bilimsel etkinlik sunup kendisini değerlendirmesi, hizmet ve yarar olarak topluma dönebilmesi, bilimselliğin test edilmesi, tarihsel sürecin oluşturulabilmesi için gereklidir. Makale eğer bir dergiye gönderilecekse, ilgili derginin yazım kurallarına uygun yazılmalı, bir dergiye gönderilmiş makale başka bir derginin kurallarıyla gönderilmemelidir^{2,3,4}.

BİLİMSEL MAKALELERİN YAPISI

Yazı istenilen tarzda ve mümkün olan en yüksek standartta kaleme alınmalıdır. Ocak 1978'de İngilizce yayınlanan belli başlı bazı biyomedikal dergilerin editörlerinden bir grup British Columbia'da Vancouver'de toplanmış ve dergilere gönderilecek metinlerde aranacak ortak özellikleri belirlemişlerdir. Vancouver grubu sonraları Uluslararası Tıbbi Dergi Editörleri Kurulu (International Committee of Medical Journal Editors)'na dönüşmüştür. Bu kurulun Biomedikal Dergilere Gönderilecek Metinlerde Aranan Ortak Koşullar olarak yayımlandığı bildiri özetine göre; metni oluşturan öğeler şunlardır^{1,4}: Başlık-Yazarlar-Özet ve anahtar kelimeler-Ana Metin (text: Fransız Ingelfinger'in yıllar önce ortaya koyduğu "IMRAD" formatı halen ana hatlarıyla benimsenmektedir (Introduction-Giriş, Methods-metodlar yöntem, Results-Sonuçlar-Bulgular, Discussion-Tartışma)

Teşekkür-Kaynaklar-Tablolar-Şekil ve Alt Yazıları.

Bu öğelerin hepsi çift aralıklı yazılmalıdır. **BAŞLIK BÖLÜMÜ:** Başlık bir etikettir, cümle değil. Bu nedenle kısa, anlaşılır ve tanımlayıcı olmalıdır. Araştırmayı en iyi şekilde açıklayan, ne, nerede, ne zaman ve nasıl gibi sorulara yanıt verebilecek açıklıkta olmalıdır. Fiili cümleler başlık olarak kullanılmamalıdır. Bu bölümde kısaltma kullanılmamalıdır. Makale başlığının altına her yazarın en üst akademik derecesi, çalıştığı kuruluşlar ile beraber adı, varsa ikinci adının baş harfi ve soyadı

yazılmalıdır. Çalışmanın mal edilmesi gereken kurum ve bölüm ad(lar)ı, metinle ilgili yazışmadan sorumlu yazarın adı ve adresi, mali destek, aygıtlar ve drogaların sağlandığı kaynak(lar), başlık sayfasının en altına yazılan ve yazıyı tanıtan en çok 40 harflik (harfleri ve aralıkları sayınız) kısa bir başlık veya dipnot, makale daha önce herhangi bir toplantıda sözlü olarak veya poster şeklinde sunulmuşsa toplantının adı, yeri ve tarihi belirtilmelidir. 4 ve 10. şıkların yerleşimi makaleyi göndereceğiniz dergi formatına uygun olmalıdır.

YAZARLAR: Çalışmayı yapan kişi birinci sırada olmak üzere diğer katkıda bulunanlarla birlikte sıralanarak yazılır.

ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER: Başlık sayfasından sonra düzenlenmemiş özetler için 150, düzenlenmiş özetler için 250 kelimedenden uzun olmayan bir özet bulunmalıdır. Özette çalışma veya araştırmanın amaçları, temel işlemler (çalışmadaki deney hayvanlarının veya kişilerin seçilmesi, gözlem ve analiz metodları), başlıca bulgular (mümkünse özgün veriler ve istatistiksel önemi) ve varılan sonuçlar açıklanmalıdır. Çalışma veya gözlemlerin yeni ve önemli yönleri vurgulanmalıdır. Özetin altında, indeks hazırlayanlara makalenin çapraz indekslenmesinde yardımcı olacak ve özetle birlikte basılabilecek 3-10 anahtar kelimeye yer verilmelidir. Index Medicus'un Tıbbi Konu Başlıkları (Medical Subjects Headings) (MeSH) daki terimler kullanılmalıdır. Fakat tıp literatürüne yeni girmiş terimlere uygun MeSH terimleri henüz yoksa mevcut terimler kullanılabilir.

ANA METİN: Gözlem ve deneye dayanan makalelerin metni, zorunlu olmamakla birlikte genellikle giriş, materyal ve metot, bulgular ve tartışma başlıklarını taşıyan bölümlere ayrılır. Uzun makalelerde bazı bölümlerin içeriklerini anlaşılır hale getirmek için alt başlıklar gerekebilir.

1. Giriş bölümü: Başlıkla bütünleşmelidir. Araştırmanın tanıtıldığı, okuyucunun soruna ve konuya ilgisinin çekildiği bölümdür. Giriş kısa ve öz olmalı, araştırmada cevabı aranan soruları açık ve net bir şekilde ortaya koymalıdır. Böyle bir araştırmaya neden gereksinim duyulduğu açık ve anlaşılır bir şekilde belirtilmelidir. Giriş bölümünde geniş bir kaynak taraması yapmak gereksizdir. Sadece çalışmanın yapılmasının neden gerekli olduğunun vurgulandığı üç referans yeterlidir. Makalelerde giriş ve amaç birleştirilir. Araştırmacı amacının ne olduğunun, hangi hipotez ya da hipotezleri test etmek istediğini, elde edilen sonuçların nasıl kullanılarak yararlanılacağı kısa, öz ve açık olarak belirtmelidir. Giriş bölümünde ayrıca genel bilgiler bölümüne de yer verilebilir, ancak eğer çok bilinen bir konu ise gerek yoktur. Yaygın olarak bilinmeyen konular üzerinde çalışıldığında bu bölüme gereksinim duyulabilir. Etkili bir giriş yazmanın ön şartı, okuyucuyu daha makalenin ilk cümlesinde etki altına alabilmektedir. Çalışma önceden yapılan çalışmaların bir tekrarı ise, önceki çalışmaların dökümü yapıldıktan

sonra neden yeni bir çalışmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmelidir. Çalışmanın ilgili alana katkıları da vurgulanabilir⁵.

2. Materyal ve Metod -Gereç ve Yöntem: Bu bölümde çalışmaların yapıldığı yer ve zaman açıkça belirtilmelidir. Burada sonuçlar yer almaz. Araştırmanın hangi yöntemler, araçlar ve nasıl bir işlemle yapıldığının anlatıldığı bölümdür. Hasta yada deney hayvanlarının nasıl seçildiği, hangi aletlerin kullanıldığı (üretici firma adı ve adresi belirtilmeli) ayrıntılı olarak anlatılmalıdır. Burada amaç hem çalışma yöntemini açıklamak, hemde bu çalışma ve benzeri çalışmaları yapmak isteyenlere rehber olmaktır⁶. Bu bölümdeki yazım kuralları şöyle özetlenebilir; geçmiş zamanlı cümleler kullanılmalıdır. Yayınlanmış ancak iyi bilinmeyen yöntemler için kaynak belirtilmeli, kısa tanımlar verilmelidir. Kullanılmış droglar, kimyasal maddeler açıklanmalıdır. Hangi hipotez(ler) denendi, belirtilmelidir. Analitik, tanımlayıcı, deneysel vb şeklinde araştırma niteliği belirtilmelidir. Kaç kişi veya kobay üzerinde bu araştırma yapıldı? Denek seçimi nasıl uygulandı?. Rasgele seçim nasıl yapıldı? Araştırmadan çıkarılan vakalar neden çıkarıldı? gibi soruların yanıtları belirtilmelidir. Etik özelliklerden mutlaka söz edilmelidir. İnsan denekler üzerinde yapılan biyomedikal araştırmalarda, lokal etik kurul standartlarına veya 1975 Helsinki Bildirisi'nin 1983'te yeniden gözden geçirilmiş biçimine uygun olup olmadığı belirtilmelidir. Hasta adları, baş harfleri veya protokol numaraları kullanılmamalıdır. Hayvan deneylerinin de ilgili herhangi bir ulusal yasaya veya Ulusal Araştırma Kurulu (National Research Council) 'nun laboratuvar hayvanlarına ilişkin yasasına uygun olmalıdır. Araştırmanın sonuçlarını değerlendirmek için kullanılan istatistiksel yöntemler ayrıntılı olarak tanımlanmalıdır. Deneye konu olanların çalışma amacına uygunluğu tartışmalı, çalışma dışı bırakılan deneklerin neden çıkarıldığı açıklanmalıdır. Körleme yöntemi ve başarıları tanımlanmalı, gözlem sayısı belirtilmelidir. Kullanılmışsa genel kullanımlı bilgisayar programı belirtilmelidir. Bu bölümde yazının özünü açıklamaya yarayan tablo ve şekillere yer verilmeli, bir çok değişken varsa tablo yerine şekil kullanılmalıdır. İstatistiksel kısaltma ve semboller tanımlanmalıdır. Gerekirse bunlar için kaynak verilmelidir⁶.

3. Bulgular : Bu bölüm, cevabı aranan giriş bölümünde ortaya konan soruya yanıtların yer alacağı bölümdür. Ancak kolay anlaşılabilirliği açısından tablolar, daha anlaşılır ve çarpıcı olacağı grafikler kullanılabilir. Dikkat edilecek kurallar şöyle özetlenebilir: genellikle tek tek deneklerden elde edilen veriler yerine toplu sonuçlar verilmelidir, kesinlikle "sonuçlar tablo I-IV'de takdim edilmiştir" gibi ifadeler kullanılmamalı, cevapların nasıl elde edildiği hikaye tarzında yazıya geçirilmelidir. İstatistiksel verileri toparlayan şekil ve tablolar kullanılabilir, fakat bunların alt yazıları ya metinde,

ya da şekil altında bir kez belirtilmelidir. Aynı cümle tekrar tekrar ifade edilmemelidir. Tablolar mantıklı bir sıralama ile tercihen Romen rakamları kullanılarak sunulmalıdır. Numaralandırma üst kısımlara yazılarak yapılır. Ayrıca tablonun üst kısmında açıklayıcı başlık bulunması gereklidir. Şekil alt yazıları ayrı bir sayfaya şekillere uyan rakamlarla numaralandırılarak çift aralıklı olarak yazılmalıdır. Şekilde kullanılan sembol, resimlerde bu bölümde yer almalı, ancak açıklamalar tabloların aksine şekil, grafik ve fotoğraf altına yazılmalıdır. Fotomikrograflarda iç ölçeği ve boyama yöntemi bildirilmelidir. Araştırmadan beklenen sonuç çıkmamışsa bu da belirtilmelidir. Gruplar 100 denekten azsa yüzde değerler verilmemelidir⁷.

4. Tartışma: Bu bölümde çalışmanın en önemli bulguları(tekrar etmeden) veya sonuçla başlamalı, benzer çalışmaların ve mevcut kaynakların sonuçları ile birlikte karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmalıdır. Bulguların veya sonuçların ne anlama geldiği ayrıca ileride yapılacak çalışmalar için sağlanan ipuçları da vurgulanmalı, benzer sonuçlarla olan birliktelikleri veya ayrılan noktaları belirtilmelidir. İyi bir makalenin tartışma bölümünde elde edilen sonuçlara ilişkin zıt düşüncelerde yer alır. Varılan sonuçların, çalışma amaçlarıyla bağlantısı kurularak, elde edilen verilerin tanı olarak desteklemediği sonuç ve yargılardan kaçınılmalıdır. Gerektiğinde varsayımlar ileri sürülebilir. Uygun olursa öneriler de bu bölüme eklenebilir. Bu bölümde sonuçlar yer almaz. Bu hata, sıkça yapılmaktadır⁸.

TEŞEKKÜR: Makalenin uygun bir yerinde (her derginin kendi kurallarına göre başlık sayfasında dipnot, ya da metin sonunda olabilir.) çalışmaya sağlanan teknik ve maddi yardımlar için kısa cümlelerle kişi veya kurumlara teşekkür edilir.

5. Kaynaklar-Literatür: Araştırma ve raporların hazırlanmasında yararlanılan ve aktarma yapılan kaynakların listelendiği bölümdür. Araştırma raporları, makale, kitap ve benzeri metinlerde bulunması zorunludur⁹. Gereğinden fazla kaynak gösterilmesi, benzer sonuçları olan çalışmaların kaynak olarak gösterilmesi uygun değildir. Kaynaklar son beş yıla ait ve tercihen yerli olanlara ağırlık verilerek oluşturulmalıdır (Epidemiyolojik önem nedeniyle). Klasikleşmiş kaynaklarda bu husus söz konusu değildir. Metinde satır başları tarih dışında rakam ile başlamaz. Metin içinde bütün ölçümlerde SI (Systeme Internationale) birimleri kullanılmalı (cm, kg gibi). Şekil ve tablo sayısı genelde 7-8 ile sınırlanmalıdır. Yazıda standart kısaltmalar (AIDS, ALT, Hct, MR gibi) açıklama yapılmadan başlık dahil her yerde kullanılabilir. Standart olmayan kısaltmalar mutlaka ilk kullanıldıkları yerde (başlık ve özet hariç) açıklama yapılarak kullanılırlar. Örnek: Hepatik arter embolisi-HAE, veya ince barsak tümörleri-IBT. Abstract veya özetten ziyade yazının kendisi varsa kaynak olarak gösterilmelidir. Özetler kaynak olarak kullanılamaz. Bir araştırma yazınının 2500, derleme yazısının 4000 kelimeyi geçmemesi istenir.

Yayınlanmamış gözlemler ve kişisel gözlemler kaynak olarak gösterilemez. Yazılı iletişim ana metinde parantez içinde kaynak gösterilebilir. Kabul edilmiş, ancak henüz yayınlanmamış yazılar dergi adı ve parantez içinde (baskıda) diye belirtilerek kaynak olarak gösterilebilir. Yayın için gönderilmiş ancak henüz kabul edilmemiş yazılar ana metinde parantez içinde (yayınlanmamış gözlemler) şeklinde kaynak olarak gösterilebilir. ABD Ulusal Tıp Kitaplığı (US National Library of Medicine)'nin Index Medicus'ta kullandığı düzene uygun şekilde kaynak bildirilmelidir. Bunun için uluslararası Tıbbi dergi editörleri kurumunun saptadığı 35 ayrı kaynak kullanımı kabul görmüştür. Bu konuda her yıl Ocak ayında Index Medicus'da yayınlanan dergi adları ile ilgili listeye başvurulabilir. Kaynak sıralamasında 2 yöntem izlenir¹.

1. Vancouver Sistemi: Kaynaklar metinde ilk geçtikleri sıraya göre numaralandırılırlar. Bu numaralar metinde parantez içinde belirtilir. Cümle sonuna ait noktalama işareti ise bu parantezden sonra konur. Eğer metinde sözü edilen bilgi ikiden fazla kaynakla ifade edilecekse ve bunlar birbiri ardına numaralanmışsa ilk ve son numara arasına "-" işareti konur. Örn: 21-25 gibi. (21,22,23,24,25) gibi kullanımlar önerilmez. Kaynak yazıda yazar adı üçten fazla ise ilk üç yazar adından sonra Türkçe yayınlar için "ve arkadaşları", yabancı yayınlar içinde "et al" ifadesi kullanılır. *Dergi metni örnek:* Krausz MM, Many J et al: Peritoneal Lavage in blunt trauma. Surg Gynecol Obst. 152:327,1981. *Kitap metni örnek:* Lucas CE, Harrigan C: Principles of hemostasis and transfusion. In: Richardson JD, Polk HC (eds): Clinical Care and Pathophysiology. Chicago, Year Book, 1987, pp:103-119¹.

2. Harvard Sistemi: Kaynaklar alfabetik olarak sıralanır. İki den fazla yazarca oluşturulmuş makale ilk geçtiği yerde tüm yazar isimleriyle daha sonra ilk isim verilerek kaynak olarak gösterilir. Dezavantajı nedeniyle kullanılmayan bir sistemdir.

TEZ YAZIM KURALLARI

Tıbbi tez kapsamlı bir makale olarak kabul edilebilir. Bilimsel makaleden farklı olarak tez birden fazla konuyu ve bazı konularda da birden fazla yaklaşımı anlatılabilir. Bu nedenle daha geniş ve uzundur. Burada tıbbi makale yazımından bazı farklılıklar görürüz. Örneğin tezin başında içindekiler bölümü yer alır. Bu sayfada her ana bölüm başlangıç sayfası ile birlikte belirtilir. Bir sonraki bölüm önsözdür. Çalışmanın ana amacı ve genel karakteri hakkında kısa bir açıklama içerebilir. Bu bölümde çalışmaya katkısı olanlara teşekkür edilir. Bir tez şu ana bölümlerden oluşur¹. *Giriş-Genel Bilgiler-Materyal-Metod(Gereç ve Yöntem)-Bulgular-Tartışma-Sonuç-Kaynaklar.*

Bazı tezlerde özet bölümü de yer alır, ancak zorunluluk yoktur. Tez uzun ve karışıkça özet bölümüne yer vermek yararlı olur. İdeal bir tezde, kaynak sayısı 30 +10 olmalı, sayfa sayısı 50+10 olmalıdır. Bir tezdin

en az 12 kopya A4 formatında basılmalıdır. Diğer yazım kuralları tıbbi makale yazım kuralları ile aynıdır. Bir tezin sadece yazımı için en az 3 ay süre ayrılmalıdır. Tüm tez çalışması 1-2.5 yıl içinde tamamlanacak şekilde planlanmalıdır¹.

BİLİMSEL TOPLANTILARA ÖZET (ABSTRACT) YAZIMI

Hazırlanan yazının tanıtımı için gerekli bir bölümdür. Tüm yazının küçük bir örneği olup, özet okunduğunda okuyucuyu makalenin tümüne bağlayabilmelidir.

Özet hazırlarken şu noktalara dikkat edilmelidir¹⁰. Özetler işaretlenmiş alan içine kaydedilmelidir. Özet istenilen sayıda nüsha olarak gönderilmelidir. Başlık kısa ve öz olmalıdır. Eğer özet kabul edilirse bildiri ve poster ilk ismin sunacağı farz edilir. Yinede çalışmayı sunacak yazarın ismi altı çizgili olarak belirtilmelidir. Çalışmanın amacı, önemi, konu ile ilgili katkısı birkaç cümle ile belirtilmelidir. Materyal kısaca belirtilmeli, eğer hastalar üzerinde çalışılmışsa nasıl seçildikleri, nitelikleri belirtilmelidir. Uygulanan metod kısaca belirtilmelidir. Kullanılan istatistiksel test belirtilmelidir. Bulgular özetlenmelidir. Sonuçlar ve anlamları, çalışmanın bu sonuçlarla bağlantısı, bilime katkısı, istatistiksel anlamlılığı belirtilmelidir. Bu planla hazırlanan özet, gönderilen ön duyuruda kaç kelimelik (genelde 150-250 kelime) özet isteniyorsa ona göre tekrar şekillendirilir. Tekrarlanan bölümler çıkarılır. Eğer çalışma başka bir toplantı veya yayına gönderilmişse, bu durum ayrı bir mektupla bildirilmelidir.

OLGU BİLDİRİMİNİN HAZIRLANMASI

Sözlü bildirimlerin ilk basamağı olgu bildirimleridir. Akademik eğitim boyunca en sık uygulanan pratikte olgu bildirimleridir. Tıbbi yazılara uygulanan her kural olgu bildirimleri için de geçerlidir. Burada dikkat edilmesi gereken noktalar şöyle özetlenebilir: Başlık uzun olmamalıdır. Tanımlayıcı ve dikkat çekici olmalıdır. Yazar sayısı; olgu bildirimini yazan, hastanın takip ve tedavisi konusunda değişik öneriler sunan kişi olmak üzere iki ya da üç kişi makul görülebilir. Ancak bir olgunun tedavisini beş-altı kişiden oluşan bir ekibin üstlenmesini kabul etmek güçtür. Bildirme olgu anamneziyle girmek gibi bir eğilim vardır, ancak bunun yerine olgunun basit bir tanımlamasıyla girmek daha uygundur. Olgu tanımlaması sıra ile; anamnez, klinik muayene ve laboratuvar bulguları, hastalığın seyrini kapsamalıdır. Burada pozitif bulguları vurgulamak esastır. Negatif bulgular yada ilgisiz noktalarla okuyucunun dikkati dağıtılmamalıdır. Şekil yada fotoğraflarla bu bölüm daha anlaşılır hale getirilebilir. Hasta kimliğini gizli tutmak kaydıyla sadece hastanın yaşı, işi, yaşadığı yöre bildirilmelidir. Hastanın fotoğrafı kullanılacaksa fotoğrafta gözlerini örtmek yeterli olabilir. Bunun için hastadan yazılı izin alınmalıdır. Olgu bildirimlerini derleme yazısı havasına sokmak için, olgu ile ilgili önceki kaynakların hepsi yazılmayabilir. Tartışma bölümünde maksat; kararların nasıl ve niçin alındığı,

bu deneyimden ne gibi dersler çıkarıldığının ortaya konmasıdır. Kaynaklar bölümünde ise, özellikle konu ile ilgili textbook'larda standart bir yaklaşım anlatılıyorsa bu kaynak gösterilir. Değişik yaklaşımlar veya eleştirilere ait kaynaklar gösterilmelidir. Özel bir hususu açıklamak gerekmiyorsa diğer çalışmalara ait kaynakları vermeye de gerek yoktur¹¹.

DERLEME YAZILARINDA İÇERİK

Ana makale özellikleri burada da geçerlidir. Tutarlı bir derlemedeki temel öğeler şunlardır. *Problem nedir?, Tarihi bilgiler, Temel bilgiler, Metodoloji, Hayvan deneyleri, İnsan deneyleri, Tartışma, Sonuç, Öneriler, Gelecekte yapılacak çalışmalar.*

HAZIRLANAN METNİN İSTENEN ÖZELLİKLERİ

Metin kenarlarında en az 25 mm boşluk bırakarak 216x279 mm veya ISO A4 (210 x 297 mm) boyutlarındaki kaliteli kağıda daktilo veya print edilmelidir. Kağıdın tek yüzü kullanılmalıdır. Yazılar çift aralıklı olmalıdır (Tablo ve şekil alt yazıları dahil). Sayfa numarası kağıdın sağ üst veya alt köşesine başlık sayfasından başlayarak verilmelidir. Her tablo ayrı kağıda, çift aralıklı olarak kaydedilmeli, ana metinde ilk geçtikleri sıraya göre numaralandırılmalıdır. Her birine kısa bir başlık verilmelidir. Açıklayıcı bilgi dipnotta verilmelidir. Tabloda kullanılan işaret ve semboller de dipnotta açıklanmalıdır. Tabloda ortalamaların standart sapması ve standart hata gibi istatistiksel değişiklik ölçüleri belirtilmelidir. İçerde yatay ve dikey çizgiler kullanılmamalıdır. Şekiller el yazısı veya daktilo ile değil profesyonel olarak çizilmelidir. Harflendirme el yazısı veya daktilo ile yapılmamalıdır. Özgün çizimler, röntgenogramlar yerine çoğunlukla 127x173 mm veya 203x254 mm'yi geçmeyecek boyutta temiz, siyah beyaz basılmış fotoğraflar gönderilmelidir. Şekil üzerindeki yazı ve işaretler küçültme sonrası okunabilecek büyüklükte olmalıdır. Her şeklin arkasına şekil numarası, yazar adı ve şeklin üste gelecek yönünü belirten etiket yapıştırılmalıdır. Şekillerin arkasına yazı yazılmamalı, bükülmemeli ve çizilip bozulmamalıdır. Şekil başka yerden alınmışsa kaynağı belirtilmelidir. Fotoğraflar iyi kontrast veren kağıtlara siyah-beyaz olarak basılmış olarak gönderilmelidir.

Yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bulguların veya herhangi bir/birkaç konu üzerinde yapılan çalışmaların diğer kişilere aktarılması için uygulanabilecek değişik toplantı yöntemleri vardır. **KONGRE:** Belli bir alandaki ortak konuları, araştırma ve incelemeleri, yenilikleri görüşerek dinleyicilere aktarmak amacıyla; ulusal ve/veya uluslar arası üye ve delegelerin katılımıyla yapılan ulusal veya uluslar arası bilimsel toplantıdır. Bir kuruluş, dernek vb. tarafından düzenlenir. Sunumlar poster takdimleri, tebliğler içerir. Birkaç gün sürer kayıt, açılış gibi

işlemler yapılır. Sosyal komiteler tarafından düzenlenen tanıtım, yemek, müzik, gezi vb. çeşitli etkinlikler mevcuttur.

Tebliğ-Bildiri: Bir bilimsel konu ya da çalışmanın sözlü ya da yazılı olarak kongrede sunulmasıdır.

Poster:Yapılan çalışma ile derlenen bilgilerin izleyicilere aktarılmak üzere resim, yazı ve/veya şemalarla özel bölümlerde sergilenmesidir. **SEMPZYUM:** Küçük bir konuşmacı grubun (değişik alanlardaki uzmanların), dinleyici topluluğu karşısında bilimsel ağırlık taşıyan bir konunun değişik yönleri üzerinde görüş ve bilgilerini anlattıkları bir toplantıdır. Tartışılan konu ile ilgili çeşitli paneller içerir. Bu sunumlar iki, üç güne yayılarak katılımcılara aktarılır.

PANEL: Bir başkanı olan küçük bir uzmanlar grubunun belli bir konunun değişik yönlerini bir masa etrafında oturarak tartıştıkları, izleyenlerinde soru sorarak veya tartışma ile katılabildikleri toplantıdır.

KONFERANS: Bilim, sanat, yazın, ekonomi, siyasi vb. alanlarda belirlenmiş herhangi bir konuda, alanında uzman bir otorite tarafından dinleyicilere bilgi vermek için yapılan uzun, bilgilendirici konuşma türü. Konuşma sonrası dinleyiciler konferansçıya soru sorabilirler (TTB'nin kredilendirme politikası gereğince süre 40 dakika veya daha uzun olmalıdır).

SEMINER: Belirli bir konuyla ilgili olarak yapılan araştırmaların ve bulguların sunulduğu; katılımcıları bilgilendirmek ve eğitmek amacıyla, dinleyenlerinde tartışarak katılabildikleri, bir saatten kısa süreli bir toplantı türüdür. Sorumlu eğitici ya da öğretim üyesinin yönetimi altında bir veya birkaç kişi konuyla ilgili topladıkları bilgileri dinleyicilere aktarır.

KAYNAKLAR

1. Çelik F. Tıbbi makale ve tez yazım kuralları ,Ekspres ofset, İstanbul, İstanbul Tabip Odası yayınları, Şubat 2000
2. Day RA. Bilimsel bir makale nasıl yazılır ve yayımlanır?, Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları, 1994
3. Alaçam E. Bilimsel etkinlik ve yayını, Derleme, Ankara, TÜBİTAK yayınları, 1995.
4. Hall G.M. Bilimsel makalelerin yapısı, Bilimsel makale yazımı, Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları 1998; 1-7
5. Smith RA. Giriş; Introduction. Bilimsel makalelerin yapısı, Bilimsel makale yazımı, Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları 1998; 8-20
6. Drummond GB. Yöntemler, Bilimsel makalelerin yapısı, Bilimsel makale yazımı, Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları 1998; 21-28
7. Norman J., Bulgular, Bilimsel makalelerin yapısı, Bilimsel makale yazımı Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları 1998; 28-41
8. Spence AA. Tartışma, Bilimsel makalelerin yapısı, Bilimsel makale yazımı Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları 1998; 42-46
9. Helsey MJ. Kaynaklar, Bilimsel makalelerin yapısı, Bilimsel makale yazımı Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları 1998; 60-73
10. Allan RN. Bilimsel toplantılara Abstract (özet) nasıl yazılır? Bilimsel makalelerin yapısı, Bilimsel makale yazımı, Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları 1998; 86-92
11. Wildsmith J. Olgu bildirimini nasıl yazılır? Bilimsel makalelerin yapısı, Bilimsel makale yazımı Çeviri, Hasan Doğruyol, Ankara, TÜBİTAK yayınları 1998; 93-100